

Mg. iur. Juris Janums

Zvērināta advokāta palīgs

ECT: par izmeklēšanas noslēpumā ietilpstošo ziņu publicēšanu presē noteiktos gadījumos ir pieļaujama kriminālatbildība

2016. gada 29. martā Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) Lielā palāta pieņēma spriedumu lielā «*Bédat* pret Šveici» (pieteikuma Nr. 56925/08), kur ar piecpadsmit balsīm pret divām nekonstatēja Eiropas Padomes Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (ECK) 10. panta pārkāpumu Šveices Konfederācijas (Šveices) rīcībā, saucot pie kriminālatbildības par izmeklēšanas noslēpuma pārkāpumu iknedēļas žurnāla *L' Illustré* žurnālistu Arno Bedā (*Arnaud Bédat*).¹

Lietas faktiskie apstākļi

Pieteicējs A. Bedā ir iknedēļas franču valodā iznākošā žurnāla *L' Illustré* žurnālists, kurš 2003. gada 15. oktobrī publicēja rakstu par ceļu satiksmes negadījumu uz Lozannas tilta ar virsrakstu «Traģēdija uz Lozannas tilta – pārgalvīgā vadītāja versija – trakā vadītāja pratināšana». Raksts atspoguļo vairākus procesuālos notikumus kriminālprocesā par notikušo ceļu satiksmes negadījumu attiecībā pret vadītāju, kurš izraisīja šo ceļu satiksmes negadījumu. Ceļu satiksmes negadījums notika 2003. gada 8. jūlijā. Tajā automašīnas vadītājs M.B. uzbrauca ar savu mašīnu vairākiem gājējiem, pirms nobrauca nost no Lozannas tilta. Negadījumā gāja bojā trīs cilvēki un astoņi guva ievainojumus. Negadījums izraisīja daudz emociju un lielu ažiotažu visā Šveicē.

Jau raksta ievadā pēc detalizētu M.B. personas, transportlīdzekļa vadītāja un nodarbošanās ziņu, kā arī notikušā ceļu satiksmes notikuma faktu apraksta žurnālists uzdod lasītājam jautājumu – vai M.B., būdams Lozannas kriminālizmeklēšanas nodaļā tās pašas dienas pulksten 20.15, saņemsies un atzīsies acīmredzamajos notikumos? Tālāk žurnālists raksta, ka izskatās, ka cilvēks, kurš apbēdinājis visu Lozannu, – Alžīrijas pilsonis M.B. – pat neaptver notiekošo un uz izmeklētāju jautājumiem atbild tikai ar vārdiem: «Es nezinu.»

Tad rakstā žurnālists atspoguļo pratināšanas un inkriminēto pārkāpumu satura kopsavilkumu, ko papildina ar fotogrāfijām, kurās redzamas vēstules, ko aizdomās turētais M.B. sūtījis izmeklēšanas tiesnesim. Savās vēstulēs M.B. lūdz viņu atbrīvot uz pāris dienām, lai viņš varētu sazināties ar savu brāli Alžīrijā, lūdz kādu žāvētu augli un glāzīti kafijas. Visbeidzot, 2003. gada 11. augusta vēstulē no ieslodzījuma vietas, kur atradās M.B., viņš paziņo, ka ir nonācis pie «galīgā lēmuma» un atsakās no sava aizstāvja, jo viņš tam neuzticoties, un lūdz reģionālo advokātu padomi viņam nodrošināt citu

¹ 2016. gada 29. marta ECT spriedums «*Bédat* pret Šveici» (pieteikuma Nr. 56925/08). Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161898>.

aizstāvi. Aprakstot fotogrāfijā redzamās M.B. vēstules no apcietinājuma vietas izmeklēšanas tiesnesim, žurnālists uzdod jautājumu, vai šādi skaļi un emocionāli paziņojumi no M.B. puses nav uzskatāmi par M.B. mēģinājumiem darīt visu iespējamo, lai padarītu neiespējamu viņa aizstāvību. Rakstā tāpat publicēti M.B. sievas un ārsta izmeklēšanā sniegtie paskaidrojumi.

Jānorāda, ka žurnālists bija atspoguļojis 2003. gada 8. jūlija ceļu satiksmes negadījumus arī iepriekš līdz tā paša gada 15. oktobra publikācijai. Piemēram, pēc izmeklētāju oficiālā paziņojuma par 2003. gada 8. jūlija ceļu satiksmes negadījuma apstākļiem žurnālists bija publicējis rakstu 2003. gada 14. augustā laikrakstā *Tribune de Genève*, atsaucoties uz oficiāli izplatīto informāciju.

Pats M.B. neizvirzīja pretenzijas pret žurnālistu A. Bedā vai pret preses izdevumu redakcijām. Tomēr par 2003. gada 15. oktobra rakstu pret žurnālistu pēc prokurora iniciatīvas tika uzsākts kriminālprocess par izmeklēšanas noslēpuma pārkāpumu. Izmeklēšanā tika noskaidrots, ka kriminālprocesā pret M.B. kāds no cietušajiem, kas bija iesniedzis kompensācijas pieprasījumu, bija ieguvis savā rīcībā krimināllietas materiālu kopiju, ko pazaudēja kādā iepirkšanās centrā. Izmeklēšanā nenoskaidrota persona nogādāja šos materiālus žurnālam *L'Illustré*, kur tos savā rakstā publiskoja A. Bedā. 2004. gada 23. jūnijā Lozannas tiesa piesprieda žurnālistam A. Bedā sodu – brīvības atņemšanu uz vienu mēnesi, atliekot soda izpildi uz gadu.

Sekojoši pēc žurnālista pieteikuma Lozannas policijas tiesa 2005. gada 22. septembrī aizstāja cietumsodu ar naudas sodu 4000 Šveices franku apmērā (aptuveni 2667 EUR). Žurnālists izmantoja savas tiesības pārsūdzēt sodu un spriedumu kopumā tiesā. Vienlaikus žurnālists norādīja, ka sodu ir samaksājusi žurnālista darbavieta, ko viņš tai atlīdzinās pēc galīgā lēmuma tiesā. 2006. gada 30. janvārī Šveices Vo kantona Krimināllietu kasācijas tiesa noraidīja žurnālista kasācijas sūdzību.

Tad žurnālists vērsās ar pieteikumu Šveices Federālajā tiesā. Pieteikumā Federālajai tiesai žurnālists norādīja, ka Šveices Kriminālkodeksa 293. pants neatbilst federālajam likumam. Vienlaikus žurnālists nenoliedza, ka publicējis kriminālprocesa materiālus, kas ir konkrētā panta priekšmets. Taču žurnālists lūdza interpretēt Kriminālkodeksa 293. pantu ECK 10. panta prizmā, norādot, ka **informāciju ieguvis labā ticībā un tiesiski (bez prettiesiskām darbībām) un ka viņam kā profesionālam žurnālistam ir pienākums publicēt to informāciju, kas ir nonākusi viņa redzeslokā (rīcībā)**, par kuru turklāt ir arī acīmredzama sabiedrības interese. Turklāt tas ir pieļaujams arī saskaņā ar Šveices Kriminālkodeksa 32. pantu. Tādējādi žurnālists secinājis, ka izmeklēšanas noslēpuma pārkāpums konkrētajā gadījumā esot bijis attaisnojams un žurnālists nebūtu saucams pie kriminālatbildības. Federālā tiesa 2008. gada 29. aprīlī noraidīja A. Bedā pieteikumu.

Līdz ar to izsmēlis nacionālās iespējas, žurnālists A. Bedā 2008. gada 7. novembrī vērsās ar pieteikumu ECT, kas savukārt ar 2014. gada 1. jūlija spriedumu, tiesnešiem nobalsojot ar četrām balsīm pret trim, konstatēja ECK 10. panta pārkāpumu Šveices rīcībā, saucot viņu pie kriminālatbildības. 2014. gada 29. septembrī Šveice vērsās ar pieprasījumu izskatīt lietu ECT Lielajā palātā. 2014. gada 17. novembrī ECT Lielā palāta apmierināja Šveices pieprasījumu. Lietas izskatīšana notika 2015. gada 13. maijā,

savukārt 2016. gada 29. martā ECT Lielā palāta ar piecpadsmit balsīm pret divām tomēr nekonstatēja ECK 10. panta pārkāpumu Šveices rīcībā, vadoties no līdzšinējā ECT judikatūrā nostiprinātajiem ECT Lielās palātas kritērijiem, pēc kuriem izvērtēt, kad žurnālista rīcība, pārkāpjot privātās dzīves intereses vai informācijas pieejamības ierobežojumus, ir attaisnojama ar *nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā*. Tāpat šajā lietā ECT vadījās no 30 Eiropas Padomes dalībvalstu sniegtajām atbildēm ECT par šo valstu analogo regulējumu.

ECT Lielās palātas lietā piemērotie kritēriji

ECT lietā galvenais izsveramais jautājums bija līdzsvars starp *žurnālista tiesībām informēt sabiedrību un sabiedrības tiesībām saņemt informāciju un privātās dzīves interesēm, ko aizsargā aizliegums izplatīt informāciju, kā arī taisnīgas tiesas interesēm, ko aizsargā izmeklēšanas noslēpums*. Lai samērotu iepriekš minētās būtiskās intereses, kam ir liela nozīmē *tiesību uz taisnīgu tiesu, tiesību uz efektīvu kriminālprocesu un tiesību uz nevainības prezumpciju* īstenošanā, ECT saskatīja nepieciešamību noteikt kritērijus ECK dalībvalstu kompetentajām institūcijām gadījumos,² kad jāvērtē iepriekš minēto interešu līdzsvars, t.i., kritērijus, vērtējot *nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā*, žurnālistam pārkāpjot izmeklēšanas noslēpumu, tostarp tiesības uz privāto dzīvi. Apkopjot ECT judikatūrā nostiprinātos kritērijus un iepazīstoties ar 30 ECK dalībvalstu aptaujā ECT saņemtajām atbildēm par šo valstu analogo regulējumu, ECT Lielā palāta konstatēja konkrētajā lietā sešus piemērojamus kritērijus.

1. Kā žurnālista rīcībā nonāca konkrētā informācija

Ir jāņem vērā veids, kādā žurnālists ir ieguvis konkrēto informāciju. Šim veidam ir jābūt samērojamam ar ECK 10. panta otrajā paragrāfā noteikto (skatīt lietas «*Stoll* pret Šveici» (Lielās palāta, pieteikuma Nr. 69698/01) sprieduma 141. paragrāfu).

Konkrētajā lietā nav strīda par to, ka žurnālists būtu ieguvis kriminālprocesa materiālus prettiesiskā veidā, kas tāpat nebūtu noteicošais faktors, vērtējot žurnālistu pienākumus un atbildību, lemjot jautājumu par materiālu publicēšanu. Bet strīds ir par to, ka pieteicējs kā profesionāls žurnālists, publicējot kriminālprocesa materiālus, nevarēja neapzināties vai nebūt informēts par šo materiālu konfidencialo raksturu (skatīt lietas «*Stoll* pret Šveici» sprieduma 144. paragrāfu). Vēl vairāk – pieteicējs šajā lietā nevienā brīdī nebija noliedzis, ka publicētā informācija nebūtu Šveices Kriminālkodeksa 293. panta priekšmets, līdz ar to pieteicējs apzinājās tās konfidencialo raksturu (salīdzinājumam skatīt lietas «*Dupuis* un citi pret Franciju» (ieteikuma Nr. 1914/02) sprieduma 24. paragrāfu).

2. Apstrīdētās publikācijas saturs

² Tāpat kā to ECT ir darījusi līdz šim lietās «*Axel Springer AG* pret Vāciju» (Lielā palāta, pieteikuma Nr. 39954/08) un «*Stoll* pret Šveici» (Lielās palāta, pieteikuma Nr. 69698/01).

ECT atkārtoti norāda, ka ECK 10. pantā paredzētās žurnālista darba garantijas, atspoguļojot sabiedrībai nozīmīgus jautājumus, ir izmantojamas labā ticībā. Atspoguļojot sabiedrībai nozīmīgus jautājumus, žurnālistam jābalstās uz faktiem un jāsniedz «uzticama un precīza» informācija saskaņā ar žurnālista ētiku (skatīt lietas «*Stoll* pret Šveici» sprieduma 103. paragrāfu).

Turklāt ECK 10. pants aizskart ne tikai paustās idejas (viedokļus) un informācijas saturu kā tādu, bet arī veidu, kādā tā tiek pausta. Tādējādi nedz ECT, nedz nacionālo tiesu kompetencē neietilpst tiesības noteikt, kādu ziņu atspoguļošanas veidu žurnālistiem izmantot (skatīt lietas «*Stoll* pret Šveici» sprieduma 146. paragrāfu; lietas «*Laranjeira Marques da Silva* pret Portugāli» (pieteikuma Nr. 16983/06) sprieduma 51. paragrāfu).

Žurnālista brīvības tāpat paredz iespēju izmantot zināmus pārspilējumus vai pat provokāciju (skatīt lietas «*Prager* un *Oberschlick* pret Austriju» sprieduma 38. paragrāfu; lietas «*Thoma* pret Luksemburgu» sprieduma 45. un 46. paragrāfu; lietas «*Perna* pret Itāliju» (Lielā palāta, pieteikums Nr. 48898/99) sprieduma 39. paragrāfu; un lietas «*Ormanni* pret Itāliju» (pieteikums Nr. 30278/04) sprieduma 59. paragrāfu).

Konkrētajā lietā ECT nesaskatīja pamatu apstrīdēt Šveices Federālās tiesas 2008. gada 29. aprīļa spriedumā izvērsti secināto, ka 2003. gada 15. oktobra publikācijas virsraksts, publicētās M.B. vēstules, M.B. fotogrāfijas un veids (*sensacionālisma formā*), kādā publikācijā tiek atspoguļoti fakti, ir pasniegts ar vismazāko cieņu pret personas tiesībām uz nevainīguma prezumpciju, tādējādi radot neitrālam lasītājam no malas (mazākajā mērā) negatīvu viedokli par M.B. vainīgumu konkrētajā lietā.

3. Apstrīdētās publikācijas ieguldījums (nozīme) sabiedriski nozīmīgās debatēs

Konkrētajā lietā ECT tās 2014. gada 1. jūlija spriedumā jau ņēma vērā apstākli, ka ceļu satiksmes negadījums un ar to saistītais kriminālprocess bija piesaistījis tūlītēju un lielu sabiedrības uzmanību, kā rezultātā vairāki masu mediji atspoguļoja šo negadījumu un tiesībsargājošo iestāžu darbu konkrētā kriminālprocesa virzībā.

ECT atkārtoti norādīja, ka sabiedrības interese par nozīmīgu kriminālprocesu virzības atspoguļojumu un ar to saistītās informācijas pieejamību ir leģitīma, kas sevī ietver sabiedrības tiesības uz informāciju par tiesu varas funkcionēšanu (skatīt lietas «*Morice* pret Franciju» (Lielā palāta, pieteikuma Nr. 29369/10) sprieduma 152. paragrāfu).

Konkrētajā lietā ECT palāta atzina atspoguļotā kriminālprocesa nozīmīgumu sabiedriskajās debatēs. Tomēr vienlaikus nozīmīgs ir arī jautājums par publicētās izmeklēšanas noslēpumu saturošās informācijas pienesumu sabiedriskajās debatēs. Protī, vai tās saturs veicināja un kalpoja par labu sabiedriski nozīmīgām debatēm (skatīt lietas «*Stoll* pret Šveici» sprieduma 121. paragrāfu; lietas «*Leempoel & S.A. Ed. Ciné Revue* pret Beļģiju» (pieteikuma Nr. 64772/01) sprieduma 72. paragrāfu) vai kalpoja tikai lasītāju ziņkārības apmierināšanai par aizdomās turētā privāto dzīvi (skatīt lietas «*Von Hannover* pret Vāciju» (pieteikuma Nr. 66910/01) sprieduma 65. paragrāfu; lietas «*Société*

Prisma Presse pret Franciju» (pieteikuma Nr. 66910/01 un 71612/01) spriedumu; lietas «*Hachette Filipacchi Associés* pret Franciju» (Lielā palāta, pieteikuma Nr. 40454/07) sprieduma 40. paragrāfu; un lietas «*Mosley* pret Apvienoto Karalisti» (pieteikuma Nr. 48009/08) sprieduma 114. paragrāfu).

Vērtējot konkrēto lietu, ECT secināja, ka 2003. gada 15. oktobra publikācija veicināja «neveselīgu ziņkāri» (skatīt aprakstītā sprieduma 16. paragrāfu) un pieteicējs ECT nebija pierādījis, kā M.B. privāto vēstuli, M.B. sievas un ārsta sniegto paskaidrojumu publicēšana varētu būt veicinājusi sabiedrisko diskusiju par notiekošo izmeklēšanu. Līdz ar to ECT nebija pamatota iemesla paust no Šveices Federālās tiesas atšķirīgu viedokli (skatīt lietas «*MGN Limited* pret Apvienoto Karalisti» (pieteikuma Nr. 39401/04) sprieduma 150. un 155. paragrāfu; lietas «*Haldimann* un citi pret Šveici» (pieteikuma Nr. 21830/09) sprieduma 54. un 55. paragrāfu), kurā jau bija izvērtēti šie aspekti.

4. Apstrīdētās publikācijas ietekme uz kriminālprocesu

Uzsverot ECK 10. pantā un ECK 6. panta pirmajā paragrāfā ietverto tiesību savstarpējā līdzsvara principu (skatīt aprakstītā sprieduma 53. paragrāfu), ECT atkārtoti norādīja, ka, ņemot vērā kriminālprocesa un taisnīgas un efektīvas tiesvedības intereses, kā arī personas, pret kuru uzsākts kriminālprocess, tiesības tikt prezumētai par nevainīgu, izmeklēšanas noslēpuma īpaša aizsardzība ir leģitīma (skatīt lietas «*Dupuis* un citi pret Franciju» sprieduma 44. paragrāfu). ECT uzsvēra, ka izmeklēšanas noslēpuma aizsardzība, no vienas puses, ir vērsta uz kriminālprocesa interešu aizsardzību, paredzot un novēršot riskus slēpt, iznīcināt vai viltot potenciālus pierādījumus, kā arī novēršot slepenu norunu (piemēram, apsūdzēto starpā) risku. Un, no otras puses, izmeklēšanas noslēpuma aizsardzība ir vērsta uz aizdomās turētā interesēm, īpaši no nevainīguma prezumpcijas aspekta un, vispārīgāk, viņa vai viņas personiskās attieksmes un interešu aizsardzības konkrētajā kriminālprocesā. Tāpat izmeklēšanas noslēpums ir attaisnojams ar nepieciešamību aizsargāt brīva (neatkarīga) viedokļa veidošanu un lēmuma pieņemšanu tiesvedības ietvaros.

Lai arī šajā lietā strīdus publikācija atklāti nenorādīja, ka aizdomās turētais rīkojies ar nodomu, tā tomēr atspoguļoja M.B. vēstules augsti negatīvā nokrāsā, izceļot atsevišķus M.B. personības aspektus un izdarot secinājumu, ka M.B. «darījis visu, kas ir viņa spēkos, lai padarītu neiespējamu viņa aizstāvību» (skatīt aprakstītā sprieduma 60. paragrāfu).

Nenoliedzami, ka šādā veidā pasniegtā strīdus publikācija laikā, kad vēl notika kriminālprocess, radīja neatņemamu risku ietekmēt procesa virzību tajā vai citā virzienā – gan attiecībā uz izmeklēšanas tiesnesi, gan aizdomās turētā aizstāvības lēmumiem un rīcību, gan kaitējumu pieprasījušo pušu nostāju, gan tiesas (iztiesāšanas stadijā) objektivitāti, neatkarīgi no tās sastāva.

Tāpat ECT Lielā palāta uzskata, ka nevar sagaidīt, lai valdība nodrošinātu *ex post facto* (pēc jau notikuša fakta) pierādījumus, ka noteikta veida publikācija patiešām ietekmējusi attiecīgas procesuālās darbības. Jau pats risks *per se* (pats par sevi vien) attaisno tādus nacionālo tiesībsargājošo iestāžu pasākumus, kas attur no izmeklēšanas noslēpuma izpaušanas.

Šādu [izmeklēšanas noslēpuma izpaušanas] atturošu pasākumu likumību nacionālajās tiesībās un to atbilstību ECK prasībām jāspēj novērtēt brīdī, kad tās tiek piemērotas³ nevis, kā norādīja pieteicējs A. Bedā, likumsakarīgi sekojošo notikumu gaismā, atklājot publikācijas patieso ietekmi uz iztiesāšanu, kā, piemēram, iztiesāšanas stadijas tiesas sastāva izveidi konkrētajā kriminālprocesā (skatīt aprakstītā sprieduma 35. paragrāfu).

Tādējādi Federālajai tiesai bija tiesības uzskatīt savā 2008. gada 29. aprīļa spriedumā, ka pratināšanas ieraksti un aizdomās turētā korespondence tika «publiski apspriesta pirms izmeklēšanas secinājumiem (iznākuma) un vēl pirms iztiesāšanas un ārpus konteksta veidā, kas var ietekmēt izmeklēšanas tiesneša lēmumus un tiesu iztiesāšanā».

5. Apsūdzētā privātās dzīves pārkāpums

ECT atkārtoja, ka tiesības uz reputācijas aizsardzību ir tiesības, kas ir aizsargātas ar ECK 8. pantā ietvertajām tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību (skatīt lietas «*Chauvy* un citi pret Franciju» (pieteikuma Nr. 64915/01) sprieduma 70. paragrāfu; lietas «*Polanco Torres* un *Movilla Polanco* pret Spāniju» (pieteikuma Nr. 34147/06) sprieduma 40. paragrāfu; un lietas «*Axel Springer AG* pret Vāciju» (Lielā palāta, pieteikuma Nr. 39954/08) sprieduma 83. paragrāfu). Privātās dzīves jēdziens ir plašs termins, kas nav pakārtojams izsmeļošai definīcijai. Tas aptver fizisku un psiholoģisku personas veselumu (neaizskaramību, neskartību), tāpēc tas aptver vairākus personas identitātes aspektus, piemēram, tādus kā dzimtes identificēšana, seksuālās orientācijas nosaukšana un elementus attiecībā uz personas tiesībām uz tās attēlojumu (atspoguļojumu) (skatīt lietas «*S. Un Marper* pret Apvienoto Karalisti» (Lielā palāta, pieteikumi Nr. 30562/04 un 30566/04) sprieduma 66. paragrāfu). «Privātās dzīves» jēdziens aptver tādu personīgo informāciju, par kādu būtu sagaidāms, ka tā bez indivīda piekrišanas netiks publicēta (skatīt lietas «*Flinkkilä* un citi pret Somiju» (pieteikums Nr. 25576/04) sprieduma 75. paragrāfu un lietas «*Saaristo* un citi pret Somiju» (pieteikums Nr. 184/06) sprieduma 61. paragrāfu). Tomēr, lai uzskatītu, ka pastāv ECK 8. panta pārkāpums, personas reputācijas aizskārumam jāpasniedz noteikta būtiska kaitīguma pakāpe un šādu publikācijai būtu jābūt pasniegtai tādā veidā, kas izraisa aizspriedumus pret personas tiesībām baudīt tās tiesības uz privāto dzīvi (skatīt lietas «*Axel Springer AG* pret Vāciju» sprieduma 83. paragrāfu).

Lai arī ECK 8. panta priekšmets būtībā paredz indivīda aizsardzību no valsts iestāžu patvaļīgas iejaukšanās tā privātajā dzīvē, tas nenozīmē tikai valsts pienākumu atturēties no šādas iejaukšanās, bet papildus šai primāri negatīvajai saistībai var būt pozitīva saistība nodrošināt tiesības uz privātās vai ģimenes dzīves neaizskaramību. Šīs saistības var ietvert sevī tādu pasākumu ieviešanu, kas paredzēti, lai nodrošinātu tiesības uz privāto dzīvi pat indivīdu savstarpējās attiecībās (skatīt lietas «*X un Y* pret Nīderlandi» 1985. gada 26. marta sprieduma 23. paragrāfu; lietas «*Armoniené* pret Lietuvu» (pieteikuma Nr. 3619/02) 36. paragrāfu; lietas «*Von Hannover* pret Vāciju» sprieduma 98. paragrāfu; lietas «*Söderman* pret Zviedriju» (Lielā palāta, pieteikuma Nr. 5786/08) 78. paragrāfu). Tas pats attiecināms uz personas attēla aizsardzību pret tā ļaunprātīgu izmantošanu no trešo personu

³ Vadoties no iepriekš minētā, ex post facto to nemaz nebūs iespējams izdarīt – autora piez.

puses (skatīt lietas «*Schüssel* pret Austriju» (pieteikuma Nr. 42409/98) spriedumu; lietas «*Von Hannover* pret Vāciju» 57. un 98. paragrāfu; lietas «*Reklos un Davourlis* pret Grieķiju» (pieteikuma Nr. 1234/05) sprieduma 35. paragrāfu).

ECT norāda, ka, lai izpildītu no ECK 8. panta izrietošo pozitīvo pienākumu, valstij var nākties daļēji ierobežot citas personas ECK 10. pantā paredzētās tiesības. Izvērtējot šāda ierobežojuma nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā citu personu tiesību uz reputācijas aizsardzību interesēs, tiesai var būt pienākums pārbaudīt, vai valsts iestāde ir ievērojusi taisnīgu līdzsvaru, aizsargājot abas ECK aizsargātās vērtības, kas noteiktos gadījumos var nonākt pretrunā viena ar otru. Proti, no vienas puses, ECK 10. pantā aizsargātā izteikšanās brīvība un, no otras puses, ECK 8. pantā nostiprinātās tiesības uz privāto dzīvi (skatīt lietas «*Hachette Filipacchi Associés* pret Franciju» (Lielā palāta, pieteikuma Nr. 40454/07) sprieduma 43. paragrāfu; lietas «*MGN Limited* pret Apvienoto Karalisti» (pieteikuma Nr. 39401/04) sprieduma 142. paragrāfu; un lietas «*Axel Springer AG* pret Vāciju» 84. paragrāfu).

Konkrētajā lietā Šveice norādīja, ka tai bija gan negatīvs, gan pozitīvs pienākums aizsargāt aizdomās turētā privāto dzīvi. Valdība pamatoti norādīja, ka tās pozitīvā pienākuma izpildei nepieciešamā (adekvātā) pasākuma izvēle ietilpst valsts pašas rīcības brīvībā. Proti, Šveice lietā apgalvoja, ka Šveices Kriminālkodeksa 293. pants, kas ir kriminalizējis izmeklēšanas noslēpuma pārkāpumu, izpildīja šo valsts pozitīvo pienākumu.

ECT jau ir skatījusi jautājumu par aizdomās turētā tiesībām uz privāto dzīvi lietā par izmeklēšanas noslēpuma pārkāpumu. Proti, lietā «*Craxi* pret Itāliju» (Nr. 2) (pieteikums Nr. 25337/94, sprieduma 73. paragrāfs) ECT nosprieda, ka valsts iestādēm bija ne tikai negatīvs pienākums apzināti neizpaust ECK 8. pantā aizsargātās ziņas, bet tām bija arī pienākums spert attiecīgus soļus, lai efektīvi nodrošinātu aizdomās turētā tiesības uz viņa korespondences neaizskaramību.

Tādējādi konkrētajā lietā ECT uzskata, ka attiecīgā kantona kriminālvajāšanas iestādes (prokuratūras) uzsāktais kriminālprocess pret pieteicēju bija saskaņā ar ECK 8. pantā ietverto valsts pozitīvo pienākumu aizsargāt aizdomās turētā privāto dzīvi.

Turklāt A. Bedā publiskotā informācija bija ļoti personiska, kā arī saturēja ziņas par M.B. veselības stāvokli, tostarp aizdomās turētā ārsta sniegtos paskaidrojumus (skatīt aprakstītā sprieduma 10. paragrāfu), kā arī vēstules, ko aizdomās turētais sūtīja no ieslodzījuma vietas konkrētajā kriminālprocesā piekritīgajam izmeklēšanas tiesnesim. ECT uzskata, ka šāda veida informācija saskaņā ar ECK 8. pantu pieprasa augstākās pakāpes aizsardzību.

Šis apstāklis ir īpaši nozīmīgs, tā kā aizdomās turētais nebija zināms plašākai publikai. Un tas vien, ka aizdomās turētais bija pakļauts izmeklēšanai kriminālprocesā, kaut arī par ļoti smagu noziegumu, neattaisno izturēšanos pret viņu tādā pašā veidā kā pret publisku personu (figūru), kura pati sevi brīvprātīgi ir atklājusi sabiedrībai (skatīt *mutatis mutandis* un kontrastam – lietas «*Fressoz un Roire* pret Franciju» (pieteikuma Nr. 29183/95) sprieduma 50. paragrāfu un lietas «*Egeland un Hanseid* pret Norvēģiju» (pieteikuma Nr. 34438/04) sprieduma 62. paragrāfu).

Konkrētajā lietā ECT palāta savā 2014. gada 1. jūlija spriedumā nosprieda, ka aizdomās turētā privātās dzīves noslēpums, īpaši viņa korespondences noslēpums, varēja tikt garantēts mazāk aizskarošā veidā par notiesāšanu krimināllietā. Proti, ECT palāta uzskatīja, ka aizdomās turētajam M.B. saskaņā ar Šveices likumu bija iespēja vērsties ar pieteikumu par kaitējuma atlīdzību civiltiesiskā kārtībā.

ECT uzskata, ka šāda civiltiesiskā regulējuma esamība nacionālajās tiesībās attiecībā uz personas privātās dzīves aizsardzību neatbrīvo valsti no tās pozitīvā pienākuma, kas katrā atsevišķā lietā izriet no ECK 8. panta *vis-à-vis* (pret) kriminālprocesā aizdomās turēto.

Jebkurā gadījumā attiecībā uz konkrētajiem apstākļiem izskatāmajā lietā jāatzīmē, ka apstrīdamā publikācija tika publicēta laikā, kad aizdomās turētais atradās cietumā un tāad bija ievainojamības stāvoklī. Turklāt lietas materiālos nav ziņu, kas norādītu, ka aizdomās turētais vispār bija informēts par šādu publikāciju un par šīs izplatītās informācijas raksturu. Turklāt ļoti iespējams, ka aizdomās turētais, konkrētajā lietā esot cietumā, cieta no psihiskiem traucējumiem, kas tādējādi tikai paaugstināja viņa ievainojamību. Pie šādiem apstākļiem nav pamata vainot attiecīgo kantona tiesībsargājošo institūciju par tās rīcību, ņemot vērā valsts pozitīvo pienākumu aizsargāt M.B. tiesības uz privāto dzīvi. Attiecīgā kantona tiesībsargājošā institūcija nedrīkstēja gaidīt, kamēr M.B. pats uzņemsies iniciatīvu rosināt civilprocesu pret pieteicēju, tādējādi pats izvēloties aktīvo pieeju vai pat pats rosinot kriminālprocesu.

6. Piemērotā soda proporcionalitāte

ECT atkārtoti, ka piemērotā soda raksturs un smagums ir papildu faktori, kas ir ņemami vērā, vērtējot piemērotā soda proporcionalitāti (skatīt lietas «*Stoll* pret Šveici» sprieduma 153. paragrāfu). Turklāt tiesai ir jābūt pārlicinātai, ka sods nesasniedz tādu pakāpi, kas būtu uzskatāma par cenzūru nolūkā atturēt presi no kritikas paušanas. Kontekstā ar diskusiju par sabiedriski nozīmīgu jautājumu šāda [pārlietu barga] sankcija visdrīzāk atturēs žurnālistu no ieguldījuma publiskajās debatēs par jautājumiem, kas skar sabiedrības dzīvi. Tā paša iemesla dēļ tiesa ir atbildīga ar savu rīcību neaizkavēt presi kā informācijas izplatītāju un sabiedrības sargsuni. Tādējādi personas notiesāšana atsevišķos gadījumos var būt nozīmīgāka par tai piemērojamo sodu (skatīt lietas «*Stoll* pret Šveici» sprieduma 154. paragrāfu).

Turklāt ECT norāda, ka izmeklēšanas noslēpuma pārkāpums ir sodāms visās 30 Eiropas Padomes dalībvalstīs, kuru analogie regulējumi tika pētīti šajā lietā (skatīt aprakstītā sprieduma 22. un 23. paragrāfu).

Bez tam tā ir taisnība, ka valsts dominējošais stāvoklis uzliek tai par pienākumu atturēties no kriminālprocesa ierosināšanas (skatīt lietas «*Castells* pret Spāniju» 1992. gada 23. aprīļa sprieduma 46. paragrāfu; lietas «*Incal* pret Turciju» 1998. gada 9. jūnija sprieduma 54. paragrāfu; lietas «*Lehideux* un *Isorni* pret Franciju» 1998. gada 23. septembra spriedumu; lietas «*Öztürk* pret Turciju» (Lielā palāta, pieteikuma Nr. 22479/93) sprieduma 66. paragrāfu; lietas «*Otegi Mondragon* pret Spāniju» (pieteikuma Nr. 2034/07) sprieduma 58. paragrāfs; un lietas «*Morice* pret Franciju» sprieduma

127. paragrāfu) lietās, kas skar vārda brīvību. Tomēr konkrētajā lietā ECT uzskatīja, ka vērsšanās ar krimināltiesiskajiem līdzekļiem un piemērotais sods nenasniedza neproporcionālu iejaukšanos tiesībās izmantot izteikšanās brīvību. Proti, pieteicējam sākotnēji tika piespriesta brīvības atņemšana uz vienu mēnesi, kas tika atlikta un sekojoši tika aizstāta ar naudas sodu 4000 Šveices franku apmērā, kas noteikts, ņemot vērā pieteicēja pagātņi, kā arī sodu samaksāja pieteicēja darba devējs. Sods tika piemērots par izmeklēšanas noslēpuma pārkāpumu un saskaņā ar tā mērķi šajā konkrētajā lietā – lai aizsargātu neatkarīgu tiesu sistēmas darbību un aizdomās turētā tiesības uz taisnīgu tiesu un tiesības uz privāto dzīvi.

Tādējādi ECT uzskata, ka, ņemot vērā visus šos apstākļus, nav pamata apgalvojumam, ka šāds sods būtu kalpojis par līdzekli, lai atturētu pieteicēju vai kādu citu žurnālistu no viņa tiesību uz izteikšanās brīvību izmantošanas, informējot sabiedrību par notiekošo kriminālprocesu.

Tādējādi ECT Lielā palāta, apkopjot ECT judikatūrā nostiprinātos kritērijus un iepazīstoties ar 30 ECK dalībvalstu aptaujā ECT saņemtajām atbildēm par šo valstu analogo regulējumu, ar piecpadsmit balsīm pret divām nekonstatēja ECK 10. panta pārkāpumu Šveices Konfederācijas rīcībā, saucot pie kriminālatbildības par izmeklēšanas noslēpuma pārkāpumu iknedēļas žurnāla *L' Illustré* žurnālistu A. Bedā.

Jānorāda, ka aprakstītajam spriedumam tika pievienotas divu tiesnešu atsevišķās domas, kurās ECT Lielās palātas tiesneši Ganna Judkivska (*Ganna Yudkivska*) (Ukraina) un Luiss Lopess Gerra (*Luis López Guerra*) (Spānija) tomēr saskatīja ECK 10. panta pārkāpumu.